

**TASHKILOTNING INNOVATSION FAOLIYATI
SAMARALIGINI BAHOLASH**

Sodiqova N.T.

Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Qudratova G.M.

Osiyo Xalqaro Universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: *Innovatsion rivojlanish O'zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Bu jarayonda yirik korporatsiyalar muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston korporatsiyalarining innovatsion rivojlanishi samaradorligini baholash kerak. Maqolaning maqsadi innovatsion sanoat korporatsiyalarining xususiyatlarini o'rganish va innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlarini tavsiflashdir. Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari tizimiga xavf komponentini kiritish zarurligi asoslanadi. Maqolada har bir innovatsion sohada maqsadlarga erishish yo'llari tasvirlangan. Innovatsion rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish ustidan doimiy monitoring olib borishga yondashuv bayon qilindi. Sanoat korporatsiyalarining innovatsion rivojlanishini baholash algoritmi taklif etiladi. Ishlab chiqilgan yondashuv innovatsion strategiyalar samaradorligini baholash va O'zbekiston korporatsiyalarining innovatsion faoliyatini samarali rivojlantirish uchun innovatsiyalar o'rtasidagi munosabatlarni o'rnatish uchun ishlatilishi mumkin.*

Kalit so'zlar: *Innovatsiya, korporatsiya, strategiya, raqobatbardosh, integratsiya, iqtisodiy jarayon.*

Innovatsion faoliyatning muhim roli, innovatsion rivojlanish sur'atlari, yo'nalishlari va mexanizmlarining o'zgarishi mamlakatlar taraqqiyotini belgilovchi asosiy omillardir. Zamonaviy sharoitda O'zbekiston iqtisodiyotining eng muhim vazifasi rivojlanishning innovatsion yo'lga o'tish, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va innovatsion salohiyatni ro'yobga chiqarish uchun shart-sharoit yaratishdir. Ushbu faoliyatning muvaffaqiyati O'zbekiston sanoat korporatsiyalarining innovatsion faoliyatiga bog'liq. Innovatsion faoliyatni strategik boshqarishning samarali tizimi O'zbekiston sanoat korporatsiyalariga texnologik bo'shliqni bartaraf etish va jahon bozorida raqobatbardosh bo'lish imkonini beradi. Innovatsion rivojlanish strategiyalarini tanlash va amalga oshirish uchun barcha iqtisodiy jihatlarni qamrab olgan holda innovatsion faoliyatning barcha shakllarini baholash zarur.

O'zbekiston korporatsiyalarining innovatsion rivojlanishini faollashtirish uchun innovatsion iqtisodiyotning nazariy jihatlarini, "innovatsiya" tushunchasini va innovatsion jarayonlar va faoliyat turlarini tasniflashni o'rganish kerak.

Nazariy asoslarning shakllanishi 20-asr boshlarida boshlangan. Innovatsiyalar nazariyasi asoschilaridan biri Jozef Shumpeter kompaniyalarning integratsiyalashuvini

jahon miqyosida raqobatlasha oladigan darajada katta bo'lishga qaratilgan tashkiliy innovatsiyalar sifatida ko'rdi.

U yangi mahsulotlar, yangi texnologiyalar, yangi xom ashyo manbalari yoki boshqaruvning yangi turlari tufayli raqobatbardosh bo'lgan maxsus iqtisodiy agent "tadbirkorlik kompaniyasi" tushunchasini kiritdi. Kompaniyaning maqsadi xarajatlarni minimallashtirish orqali foydani ko'paytirishdan ko'ra, mahsulot, texnologik yoki tashkiliy innovatsiyalarga asoslangan strategik ustunlikka erishishdir.

Iqtisodiy adabiyotlarda "innovatsiya" tushunchasining yagona ta'rifi mavjud emas. Innovatsiya jarayon, natija, usul, ob'ekt sifatida tavsiflanadi. Masalan, B.Santo innovatsiyani "g'oya va ixtirolardan amaliy foydalanish orqali yaxshiroq mahsulot va texnologiyalar yaratishga yordam beradigan ijtimoiy, texnik va iqtisodiy jarayon; Agar u iqtisodiy manfaatlarga e'tibor qaratsa, qo'shimcha daromad keltirishi mumkin" [1]. B.Tviss innovatsiyani "...g'oya yoki ixtiro iqtisodiy ma'no kasb etuvchi jarayon" deb ta'riflaydi [2]. P.Druker innovatsiyani "tadbirkorlarning yangi turdagi mahsulot yoki xizmatni joriy etishga intiladigan maxsus quroli" deb ta'riflagan [3]. Barcha ta'riflar quyidagi xususiyatlarni o'z ichiga oladi: yangilik, ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik, samaradorlik, sanoat talabi va qo'llanilishi.

Innovatsion kompaniyalar yuridik shakllari va faoliyat turlaridan qat'i nazar, tashkilotlardir. Ular yangi mahsulotlarni ishlab chiqadi va yaratadi yoki mavjudlarini takomillashtiradi, texnologik va boshqaruv jarayonlarini joriy qiladi yoki boshqa turdagi innovatsion faoliyatni amalga oshiradi. Ular innovatsion jarayonning samaradorligi va bosqichlaridan qat'i nazar, monitoring davrida innovatsion hisoblanadi.

Innovatsion faoliyat raqobatbardoshlikni oshirish va bozor ulushini saqlab qolish, shuningdek, ishlab chiqarishni kengaytirish va takomillashtirish hamda mahsulotlarni modernizatsiya qilish maqsadida innovatsiyalarni yaratish va joriy etish qobiliyati bilan belgilanadi. Strategik yondashuv nuqtai nazaridan sanoat korporatsiyalarining innovatsion faoliyati raqobatdosh ustunliklarni ta'minlash va innovatsion rivojlanishning uzoq muddatli maqsadlariga erishish uchun ishlab chiqarish va boshqaruv sohasidagi innovatsion faoliyatni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, innovatsion sanoat korporatsiyalarining xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- 1) innovatsiyaga asoslangan maqsadni belgilash;
- 2) innovatsion strategiyani ishlab chiqish va amalga oshirish;
- 3) innovatsion strategiyaga muvofiq korporativ boshqaruv tizimini o'zgartirish;
- 4) korporativ innovatsion rivojlanishning ijobiy dinamikasi.

Innovatsion rivojlanish darajasi innovatsion korporatsiyalar sonining mamlakat, sanoat, mintqa va boshqalardagi ma'lum bir davrdagi korporatsiyalarning umumiy soniga nisbati sifatida aniqlanadi.

Innovatsiyaning iqtisodiy samaradorligini mehnat unumdorligi, ishlab chiqarish va tranzaksiya xarajatlari, energiya zichligi va ishlab chiqarish hajmi kabi ko'rsatkichlar bilan aniqlash mumkin. Innovatsion strategiyani amalga oshirish kompaniyaning minimal

mehnat, moddiy va moliyaviy resurslar va vaqt sarflagan holda maksimal natijalarga erishish qobiliyati bilan belgilanadigan innovatsiyalar samaradorligini aks ettirishi kerak.

Korporativ faoliyatini sotish yoki rentabellik asosida baholashning amaldagi amaliyoti innovatsiyalar natijalarini ob'ektiv baholashga imkon bermaydi. Korporatsiya va uning tarkibiy qismlarining innovatsion strategiyasini aks ettiruvchi innovatsiyalar samaradorligini baholashga yondashuvni ishlab chiqish zarur.

Sanoat korporatsiyalarining innovatsion rivojlanish strategiyalarining moliyaviy va nomoliyaviy maqsadlaridan kelib chiqib, ularni amalga oshirish innovatsion rivojlanish maqsadlariga erishish darajasini tavsiflovchi innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari (moliyaviy va sifat ko'rsatkichlari) tizimini talab qiladi. Sanoat korporatsiyalarining innovatsion rivojlanish strategiyasini amalga oshirishga yondashuv D. Norton va R. Kaplan [4] tomonidan ishlab chiqilgan balanslangan ko'rsatkichlar tizimi usuliga asoslanadi.

Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari tizimi quyidagilarni hisobga olishi kerak:

- 1) manfaatdor tomonlarning manfaatlarini hurmat qilish;
- 2) innovatsion risklarni minimallashtirish;
- 3) moddiy-texnika resurslarini rivojlantirish;
- 4) innovatsion strategiyani amalga oshirishda yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini oshirish;
- 5) innovatsion strategiyaning ijtimoiy sohaga ta'siri.

Innovatsion rivojlanish maqsadiga erishilganlik darajasini baholashga imkon beradigan ko'rsatkichlarni tanlash kerak.

Ko'rsatkichlarni tanlash uchun ekspert guruhini shakllantirish kerak. Baholash tartibi ball tizimi yordamida rasmiylashtirilishi mumkin. Ko'proq ball to'plagan ko'rsatkichlar innovatsion rivojlanishning asosiy ko'rsatkichlari tizimiga kiritilishi kerak.

Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari tizimi quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi, 1-jadvalga qarang.

1-jadval - Sanoat korporatsiyasining innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari.

Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari tizimining tarkibiy qismlari	Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari
Moliyaviy resurslar	Ichki va tashqi ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlari ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar xarajatlarining ulushi Mahsulotlar va texnologiyalar uchun litsenziyalarni sotishdan olingan foyda Innovatsion mahsulotlarni sotishdan olingan foyda Innovatsion yechimlarni joriy etish hisobiga tannarxni pasaytirish darajasi
Iste'molchi	Mijozlarning sodiqlik reytingi Mijozlarning qoniqish indeksi Bozor ulushi Yangi buyurtmalar soni
Xavf	Tijoriy risklar Moliyaviy risklar Ishlab chiqarish risklari

	Ekologik xavflar
Jarayon	Patent va patent talabnomalari soni Ma'lumotlarni qayta ishlash vaqtini qisqartirish uchun ishlab chiqilgan texnologiyalar soni, ichki innovatsion mahsulotlar soni Ishlab chiqilgan va sotib olingan texnologiyalar nisbati Sotilgan texnologiya litsenziyalari soni Mahsulotni ishlab chiqish sikl vaqti Innovatsion mahsulotlar ulushi
Trening rivojlanish	va Kadrlar aylanmasi, % Kadrlar tayyorlash xarajatlari Xodimlarning qoniqish darajasi Ilmiy darajaga ega xodimlarning ulushi Xodimlarni tayyorlash

Xavf komponentini kiritish zarurati innovatsion faoliyatning yuqori darajada noaniqligi bilan bog'liq.

Samarali risklarni boshqarish xavflarni keng qamrovli qoplashni talab qiladi. Natijalar va mumkin bo'lgan og'ishlarni bashorat qilish va oldini olish uchun samarali risklarni boshqarish mexanizmlari talab qilinadi.

Xavfni baholash mumkin bo'lgan hodisalar yoki holatlarning dastlabki shartlarini, potentsial xavfli hodisalarni, engillashtiruvchi omillar va xususiyatlarni, aniqlangan xavflarning salbiy oqibatlarining tabiati va chastotasini o'rganadi. Ushbu mezonlar va chora-tadbirlar barcha faoliyat uchun qo'llaniladi va noaniqlik taxminlarini o'z ichiga oladi. Xatarlarni baholashning maqsadi xavf tahlili asosida hal qilinishi kerak bo'lgan xavflar bo'yicha qarorlar ustuvorligini ta'minlaydigan qarorlar qabul qilishdir.

Innovatsion faoliyat risklarini ularning xususiyatlarini hisobga olgan holda va turli usullardan foydalangan holda tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. Xatarlarning barcha turlarini tahlil qilish kerak: tashqi makro muhit (davlat siyosati, ijtimoiy siyosat, iqtisodiy siyosat, xalqaro iqtisodiy munosabatlar va boshqalar), tashqi mikro muhit (etkazib beruvchilar, mijozlar, banklar, raqobat) va ichki xavf. atrof-muhit (boshqaruv va ishlab chiqarish).

Innovatsion faoliyat samaradorligini ikki darajada baholash mumkin:

1. innovatsion faoliyatning har bir sohasi (komponenti) uchun.
2. umuman innovatsion faoliyatning strategik maqsadlariga erishish darajasi va innovatsion strategiya samaradorligini baholash algoritmi tuziladi, 1-rasmga qarang.

1-rasm – Innovatsion strategiyaning samaradorligini baholash algoritmi

Innovatsion strategiyaning samaradorligini baholash algoritmi

1. Haqiqiy ko'rsatkich qiymatlarini hisoblash

3. Innovatsion strategiyani baholash ko'rsatkichlarini tanlash

5. Tashkilotning har bir innovatsion sohasi uchun innovatsion strategiyaning samaradorligini baholash

2. Ko'rsatkichlarning maqsadli qiymatlarini hisoblash

4. Innovatsion korporativ rivojlanish strategiyasini amalga oshirishni baholash

6. Har bir ko'rsatkich bo'yicha dinamika va ahamiyatlilik koeffitsientini hisoblash

Innovatsion rivojlanish samaradorligini baholash algoritmi ketma-ket oltita bosqichdan iborat. Yondashuv innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari tizimining alohida tarkibiy qismlarining samaradorligini va ularning butun innovatsion strategiya samaradorligiga ta'sirini baholashni o'z ichiga oladi. Ushbu bosqichlarning natijalari innovatsion strategiyani tavsiflovchi o'ziga xos vaziyatni aks ettiradi [5].

Innovatsion strategiyaning samaradorligini baholash mezonlarini tanlash sanoat korporatsiyasining ushbu bosqichdagi sharoitlari, texnik va tashkiliy imkoniyatlariga bog'liq.

Kompaniyalarning innovatsion faoliyati ularning faoliyat ko'rsatish shartlariga bog'liq. Ba'zi kompaniyalar hozirgi raqobatbardoshlik darajasini saqlab qolishadi va resurslar samaradorligi darajasiga erishish uchun mavjud texnologik yechimlardan foydalanish orqali innovatsiyalar kiritadilar. Boshqa kompaniyalar bozorni egallashga intilishadi va raqobatchilarga qaraganda ancha yuqori samaradorlik va rentabellikni ta'minlaydilar.

Korporatsiyaning innovatsion rivojlanishi uning uzoq muddatda raqobatbardoshligini oshirish maqsadida innovatsiyalarni yaratish va amalga oshirish qobiliyatiga bog'liq. Garchi korporatsiya innovatsiyalarsiz rivojlana olmasa yoki raqobatbardosh bo'la olmasa ham, uning innovatsion rivojlanishi joriy yoki strategik maqsadlarga erishish uchun mablag'lardan foydalanishning qiyosiy samaradorligiga bog'liq.

O'zbekistonda bozor sharoitida sanoat korporatsiyalarining innovatsion faoliyati tajribasi hali ham yetarli emas. Shu bois, hozirgi bosqichda nazariy tadqiqotlarni o'rganish va bozor iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlar tajribasidan foydalangan holda, alohida korporatsiyada va umuman mamlakatda innovatsiyalarni tashkil etish bo'yicha o'zimizning nazariy va uslubiy tavsiyalarimizni ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega. Sanoat korporatsiyasining innovatsion faoliyatini amalga oshirish samaradorligini baholash ketma-ket olti bosqichdan iborat. Taklif etilayotgan uslubiy yondashuv innovatsion faoliyat ko'rsatkichlari tizimining har bir tarkibiy qismining samaradorligini va ularning butun Korporatsiyaning innovatsion faoliyati samaradorligiga ta'sirini baholash jarayonidir. Ushbu bosqichlarning har biridagi natijalar har bir aniq holatda ma'lum bir komponent uchun innovatsion strategiyani amalga oshirishni tavsiflovchi o'ziga xos vaziyatni aks ettiradi.

Innovatsion rivojlanish ko'rsatkichlari korporatsiyaning innovatsion rivojlanish dinamikasini tavsiflaydi va ushbu bosqichda innovatsion faoliyat samaradorligini va korporatsiyaning ustuvor yo'nalishlarini baholashga imkon beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Alimova, S. O. FEATURES OF THE STRATEGIC MANAGEMENT SYSTEM OF INDUSTRIAL ENTERPRISES. Kielce: Laboratorium Wiedzy Artur Borcuch.
2. Alimova, S. (2024). THE ROLE OF UZBEK PEDAGOGY IN DEVELOPING THE SPIRITUALITY OF FUTURE TEACHERS. *Modern Science and Research*, 3(5), 386-392.
3. Alimova, S. (2024). THE MAJOR FACTORS INFLUENCING ON CAREER DEVELOPMENT AND ON ADVANCE OF A CAREER LADDER. *Modern Science and Research*, 3(5), 417-425.
4. Заявитдинова, Н. М., Базарова, М. С., & Ходжиев, А. Б. (2022). ЦИФРОВАЯ ЭКОНОМИКА СТРАТЕГИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ НА ТЕРРИТОРИИ УЗБЕКИСТАНА. *ББК 65.0501 А 43*, 265.
5. Supiyevna, B. M. (2024). WAYS OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION IN THE DEVELOPMENT OF PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN UZBEKISTAN. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 131-137.
6. Бозорова, М. С. (2021). Глава 10. Стратегия внедрения цифровых технологий и современных методов в образовательный процесс. In *Инновационное развитие науки и образования* (pp. 122-132).
7. Shadiyev, A. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM IN ENTERPRISES AND ORGANIZATIONS. *Modern Science and Research*, 3(8), 10-18.
8. Shadiyev, A. X. (2024). PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM DEVELOPMENT CHARACTERISTICS. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 108-115.
9. Shadiyev, A. K. (2021). Development and organization catering service in hospitality. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(5), 381-387.
10. Ibdulloyevich, I. E. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA ISHBILARMONLIK MUHITINI YAXSHILASH ISTIQBOLLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 258-266.
11. Ibdulloyevich, I. E. (2024). Tadbirkorlik Faoliyatini Davlat Tomonidan Qo 'Llab-Quvvatlanishi Va Sohaga Mintaqalar Miqyosida Investitsiya Jalb Qilish Samaradorligi. *Miasto Przyszłości*, 53, 515-523.
12. Ibdulloyevich, I. E. (2023). MAHALLALARDA KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 504-507.
13. Hakimovich, T. M. (2024). Xizmat Ko'rsatish Sohasida Aholi Bandligini Oshirishning Nazariy-Metodologik Asoslari. *Miasto Przyszłości*, 54, 987-995.

14. Toshov, M. (2024). IQDISODIY NOCHOR KORXONALARNI MOLIYAVIY SOGLOMLASHTIRISHNING MOLIYA-KREDIT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Modern Science and Research*, 3(6).

15. Khakimovich, T. M. (2024). FINANCIAL AND SUPPORT OF SMALL BUSINESSES BY COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 237-242.

16. Nafisa, R. (2024). Formation of a Strategy for Sustainable Development of the National Economy. *Miasto Przyszłości*, 54, 764-771.

17. Rakhmonkulova, N. (2024). Prospects for the Development of the Economy of Uzbekistan. *JOURNAL OF INTELLECTUAL PRPERTY AND HUMAN RIGHTS*, 3(10), 37-44.

18. Nafisa, R. (2024). Defects in Administration in Economic Development. *International Journal of Formal Education*, 3(9), 17-24.

19. Khalilov, B. B. (2024). MANAGERIAL ACCOUNTING-THE LANGUAGE OF BUSINESS MANAGEMENT. *Gospodarka i Innowacje.*, 49, 249-255.

20. Bahodirovich, K. B. (2024). FINANCIAL LEVERAGE RATIOS AND ANALYSIS. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(11), 418-426.

21. Akbarovna, N. N., & Bahodirovich, X. B. (2023). AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARINI TUZISH TARTIBI.

22. Жумаева, З. К. (2016). Эффективность стратегического управления предприятием. *Наука и образование сегодня*, (2 (3)), 60-62.

23. Жумаева, З. К., & Тошев, Ф. З. (2017). Пути дальнейшего совершенствования привлечения прямых иностранных инвестиций в экономику Узбекистана. *Инновационное развитие*, (4), 66-68.

24. Jumaeva, Z. K., & Gafurov, E. O. (2022). Fiscal policy in ensuring the economic security of the state. In *Экономическая безопасность социально-экономических систем: вызовы и возможности* (pp. 358-361).

25. Sodiqova, N. T. R. (2024). KORXONADA KADRLAR SIYOSATINI OQILONA TASHKIL ETISH YO'NALISHLARI. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 54-62.

26. Tohir o'g'li, M. T., & To'rayevna, S. N. (2024). O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSION SIYOSAT. ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR JURNALI, 2(14), 45-53.

27. Turayevna, S. N. (2024). Человеческий Капитал Как Главный Фактор Генерации Экономического Развития В Узбекистане. *Miasto Przyszłości*, 54, 848-856.

28. Akbarovna, N. N. (2024). Oliy Ta'lim Muassasalarining Innovatsion Faoliyat Natijalarini Tijoratlashtirish Muammolari Va Ularni Hal Etish Yo 'Llari. *Miasto Przyszłości*, 54, 857-866.

29. Akbarovna, N. N. (2024). MAMLAKAT IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TURIZIMNING O'RNI NAZARIY USLUBIY ASOSLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 63-70.
30. Akbarovna, N. N. (2024). Servis Korxonalarida Xizmat Ko 'Rsatish Sifatini Oshirish Omillari. *Miasto Przyszłości*, 53, 548-557.
31. Jumayeva, Z. B. (2024). ANALYSIS OF MACROECONOMIC INDICATORS. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 230-236.
32. Bustonovna, J. Z. (2024). TIJORAT BANKLARIDA BANK MARKETINGGI VA MIJOZLAR ISHLASHNING INNOVATSION STRATEGIYALARI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(08), 102-108.
33. Bustonovna, J. Z. (2024). WAYS OF EFFECTIVE USE OF STATE FINANCIAL RESOURCES IN ENSURING THE STABILITY OF THE NATIONAL ECONOMY. *Gospodarka i Innowacje.*, 49, 242-248.
34. Qudratova, G. M. (2024). METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 191-195.
35. Mahmudovna, Q. G. (2024). Raqobatdoshlikni Oshirishda Innovatsion Salohiyatning Ahamiyati.
36. Qudratova, G. (2024). The Importance Of Innovative Activity In Increasing The Competitiveness Of Higher Education Institutions. *Modern Science and Research*, 3(2), 1257-1261.
37. Азимов, Б. Ф. (2024). Инновационные Стратегии Промышленных Предприятий: Факторы Формирования. *Miasto Przyszłości*, 54, 867-877.
38. Fattohevich, A. V., & Davronovna, R. D. (2024). KRAUDFANDING-MINTAQA OLIY TALIM MUASSASALARI ILMIY-INNOVATSION FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONALISHI SIFATIDA. *XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI*, 1(1), 354-360.
39. Азимов, Б. Ф., & Гафарова, Д. Т. (2013). ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕХАНИЗМА РЕСУРСНЫХ НАЛОГОВ. In *ЭКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ: ПРОБЛЕМЫ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ* (pp. 278-279).
40. Turayevich, I. A. (2024). Milliy Iqtisodiyotga Xorijiy Investitsiyalarni Jalb Qilishda Soliqlarning O 'Rni. *Miasto Przyszłości*, 54, 1206-1214.
41. Ibragimov, A. T. (2024). MILLIY IQTISODIYOTGA XORIJIY INVESTITSIYANI JALB QILISHNI SOLIQLAR VOSITASIDA RAG 'BATLANTIRISH. *Gospodarka i Innowacje*, 51, 116-122.
42. Turayevich, I. A. (2024). Iqtisodiyotga Investitsiyalarni Jalb Qilish Va Boshqarishning O 'Ziga Xos Xususiyatlari. *Miasto Przyszłości*, 53, 1231-1237.
43. Lolakhon, R. (2024). APPLICATION OF THE 4P CONCEPT IN TOURISM. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 138-145.

44. Rakhimova, L. (2024). THE CONCEPT OF 4P MARKETING. ELEMENTS OF THE MODEL. *Modern Science and Research*, 3(1), 812-816.
45. qizi Bobojonova, M. J. (2023). AGROTURIZMNING IQTISODIYOTDA O‘RNI, SALOHİYATI VA INFRATUZILMASINI YAXSHILASH. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(8), 48-52.
46. Otkirovich, N. S. (2024). Yashil Iqtisodiyotda Raqamli Transformatsiya. *Miasto Przyszłości*, 54, 1356-1364.
47. Sadullayevna, D. M. (2024). BASICS OF DIGITAL MARKETING. *Gospodarka i Innowacje.*, 51, 160-166.
48. Sadilloevna, D. M. (2024). IQTISODIYOTDA INSON TARAQQIYOTI KONSEPSIYASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARIDAN FOYDALANISHNING METOLOGIK ASOSLARI. *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(08), 161-167.
49. Sadilloevna, D. M. (2024). ROLE OF COMMERCIAL BANKS IN THE DEVELOPMENT OF THE MODERN ECONOMIC SYSTEM. *Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research*, 11(11), 241-248.